

Megjelent: Fundamentum, 2003/3.

Bayer Judit:

Amerikai internetes gyermekvédelem és a Legfelsőbb Bíróság: a CIPA ügy, újra

Áttekintés

2003 június 23-án az amerikai Legfelsőbb Bíróság érvényben tartotta a Gyermekes Internetes Védelméről szóló törvényt (CIPA), megváltoztatva ezzel a kerületi bíróság alkotmányellenességet megállapító döntését. A döntés vegyes érzelmeket váltott ki a kérdés iránt érdeklődőkből, mert a kormány lényegesnek tűnő engedményt tett a jogszabály értelmezésében. Hogy ez az engedmény valós-e, vagy éppen visszajára is fordulhat, az a jogszabály alkalmazásának gyakorlatában fog csak kiderülni. A formalitások érdekessége, hogy a többségi véleményt tulajdonképpen csak a bírók kisebbsége jegyzi: két bíró, aki a többséggel szavazva a jogszabály érvényben tartásához segédkezett, különvéleményt írt. Tehát a 6-3 arány tulajdonképpen 4-5 aránynak is tekinthető, két párhuzamos és két különvéleménnyel. Véleményem szerint a két különvéleménnyel mégis csatlakozó bíró túlbecsülte a kormány által tett engedményt. Az ezzel kapcsolatos rendelkezéseket, amelyek a szűrő feloldásának lehetőségét szabályozzák, az utolsó fejezetben fogom tárgyalni.

A Gyermekes Internetes Védelméről szóló törvényt (CIPA) 1999 decemberében fogadta el az amerikai Kongresszus. E törvény azokat az iskolákat és könyvtárakat, melyek részesültek a kormányzat két bizonyos támogatásából, arra kötelezi, hogy szűrő szoftvereket telepítsenek az összes, internetkapcsolattal rendelkező számítógépre. A Könyvtári Szolgáltatások és Technológia Törvény elektronikus hálózat útján történő információszerezésre, valamint hátrányos helyzetű személyek számára nyújtandó könyvtári, és informatikai szolgáltatások nyújtására irányoz elő támogatást. Az ún. E-rate discount hátrányos helyzetű közösségekben lévő iskolák és könyvtárak számára kívánja szélesíteni az internet-hozzáférés lehetőségét. A CIPA alapján a könyvtáraknak és iskoláknak a támogatás megszerzése érdekében bizonyítaniuk kell, hogy „technológiai védelmet” alkalmaznak a célból, hogy megakadályozzák a könyvtárlátogatókat az obszécen¹ és pedofil ábrázolások megtekintésétől, illetve gyermekek esetében a gyermekekre káros ábrázolások megtekintésétől.

Az Amerikai Könyvtárszövetség, számos könyvtárral és könyvtárlátogatóval, valamint webes tartalomszolgáltatóval karöltve megtámadta a jogszabályt, kérve alkotmányellenességének kimondását, azzal az indokkal, hogy az a könyvtárakat látogatóik szólásszabadsághoz fűződő alkotmányos jogának megsértésére indítja, valamint, hogy a támogatás megszerzése feltételül a könyvtáraktól saját szólásszabadsághoz fűződő alkotmányos joguk feladását várja el. A pennsylvaniai kerületi bíróság alkotmányellenességet kimondó ítéletét a kormány fellebbezte meg, és a Legfelsőbb Bíróság a törvényt 2003. júniusában hatályában fenntartotta. Írásomban a bíróságok érvelését fogom egymással összevetni. A tények ismerete érdekében azonban először szükséges néhány szót ejteni a

technológiáról.

¹ Miller v. California ügyben a bírósági döntés úgy fogalmazott, hogy obszécenitás az, amikor az átlagember a kortárs közösségi normák alapján úgy ítéli meg a művet annak egészében, hogy az a legalantasabb (prurient) érdeklődésnek kíván tetszeni, a mű nyilvánvalóan sértő módon szexuális magatartást ábrázol vagy ír le, amelyet a tagállam joga definiál, és a mű egészében véve sem visel komoly irodalmi, művészeti, politikai vagy tudományos értéket. Miller v. California, 413 U.S. 15 (1973)

Az internet napjaink nyugati világában a mindennapok részévé vált. Egy médium, amely magában foglalja az eddigi összes médium tartalmi és technikai lehetőségét, és kommunikációs típusait, exponenciálisan növekedő mennyiségű információt tartalmaz az összes elképzelhető fajtából, gyakorlatilag korlátlan kapacitással. Interaktív, azaz egyesíti a közlés és a befogadás tevékenységét: bárki számára hallatlanul egyszerűvé teszi a nyilvánosság előtti megjelenést, és térbeli és időbeli határoktól nem korlátozottá teszi a befogadást. Az emberi értelem, érzelem és ösztönök ezen ömlesztett, egyidejűleg bárhol és bárki által hozzáférhető univerzumához azonban civilizációnk nincs szocializálva: eddigi kommunikációnkat szigorú szokások, falak és idősíkok határolták. A kommunikáció megfelelő helyen, megfelelő időben, megfelelő stílusban történése értelmezhetetlenné válik, amikor az internetről van szó, ahol nincs hely, nincs idő, és – általában – nincsenek falak. Az amerikai törvényhozás azonban nem adja fel: újra és újra megpróbálkozik jogi szabályozással elérni a lehetetlent: megvédeni az ifjúságot a felnőtt világ romlottságától.² Az internetes kommunikációval kapcsolatos második feladatnak pedig úgy tűnik, azt tartják az államok – és ebben inkább Európa halad az élen –, hogy a felnőtteket megakadályozzák az illegálisnak tartott tartalom fogyasztásában és közzétételében. E kettőt kívánja egyidejűleg megoldani a CIPA.

Az obszcenitás és a gyermekpornográfia nem élvezi az első amerikai alkotmánykiegészítés védelmét, és a gyermekekre káros ábrázolásoknak gyermekek előli elzárása sem alkotmányellenes önmagában. Jelenleg azonban nem áll rendelkezésre olyan technológia, amely ezeknek a képi ábrázolásait képes lenne kiszűrni az internetes tartalomból. A kormányzati elképzelésben szereplő szűrőprogram jelentős mennyiségű más tartalmat is blokkol, azaz hozzáférhetetlenné tesz, viszont nem tökéletesen megbízható a kiszűrni kívánt anyagok eliminálásában sem.

A jogszabállyal kapcsolatos alkotmányos aggályok első alapvető oka, hogy nem kezeli külön a felnőttek számára tiltani kívánt, tehát illegális tartalmat a gyermekek számára káros tartalomtól. Ez utóbbi kategória szélesebb, tehát magában foglalja az előbbi, azonban a kettő összemosisásával a felnőtteket is a gyermekek számára alkalmas tartalmak fogyasztására szorítja. Az alkalmazandó filter szoftver azonban még ehhez képest is jelentős mennyiségű anyagot blokkol feleslegesen.

A filterek első generációja pusztán szófelismerés alapján szűrte ki a kifogásolhatónak gondolt tartalmat. Azonban a kifogásolt szavak nem csak olyan internet oldalakon szerepelhetnek, amelyek a kifogásolt tartalmat hordozzák. Például a „sex” szó előfordulása jelenthet pornográf oldalt, de szólhat a szexuális betegségek elleni védekezésről, AIDS-ről, fogamzásgátlásról is, lehet orvosi szótár, vagy éppenséggel lehet szó Essex városáról is. Ha egy pornográf kép mellett nem szerepel semmi szöveg, vagy éppenséggel más nyelven van, akkor a program nem szűri ki a képet. A kereskedelmi céllal filtert gyártó cégek listát állítanak össze azokból az internetcímekből, melyeket a szoftver blokkol. A lista összeállításánál vegyítik a szófelismerés némileg szofisztikáltabb módszerét³ az emberi munkával. Azonban a weblapok hatalmas száma és a kevés alkalmazott miatt – számuk nyolc és néhány tucat között változik – az emberi erőfeszítés nem képes korrigálni a szófelismerés által elkövetett hibákat. A listára egyszer felvett internetcímet nem vizsgálják újra, hogy a tartalom esetleges változása nem változtatta-e meg a minősítést. Amennyiben egy

² Azaz a világ romlottságától, hiszen a világ a felnőttek világa: a gyermekek célja az lenne, hogy megtanuljanak ebben élni, de valamiért néhányan úgy hiszik, nem tanítani kellene őket, hanem betakarni a szemüket.

³ Egy szó előfordulási gyakoriságát összevetve az oldalon található szavak számával, figyelembe véve a szó elfoglalt helyét is.

webszájtnak csak a egyik oldalán található káros tartalom, például az *origo* hírportál témakörei közül a „szex” rovat⁴, az is az egész szájít blokkolását eredményezi.

Ugyanakkor számos illegális tartalom található nem nyilvános internetcím alatt, amelyhez egyetlen oldal, még a keresőprogramok sem linkelnek. Ezekre csak akkor lehet rátalálni, ha valaki kifejezetten tudja a címet, amelyet gyakran elektronikus levél útján terjesztenek. Gyakori, hogy az oldal illegális tartalmát szándékosan titkolja, és olyan jeleket, pl. számsort tartalmaz, amelyet csak bennfentesek ismernek. Mivel a gyártók nyilvános adatbázisokból gyűjtik az internetcímeket, ezekre nem találnak rá, tehát listákra sem tudják felvenni őket. Ezért az a felhasználó, aki ismeri a titkos címet, a szűrő működése ellenére megtekintheti az illegális (tipikusan pedofil) tartalmat.

A gyártó mintegy 30-40 kategóriába sorolja az oldalakat, amelyek között vannak „kivétel” kategóriák is, mint az „oktatási”, „orvosi” jellegű anyag, amely bekapcsolásával egy egyébként blokkolt oldal mégis hozzáférhetővé tehető. A szoftver vásárlója maga állíthatja be, mely kategóriákban szeretne szűrni. Obszcenitás vagy gyermekpornográfia kategória azonban nincsen, hiszen a szűrők a gyermekek védelmét célozzák, és ebből a szempontból irreleváns a jogi definíció: e kategóriák egyszerűen a „szexualitás” kategóriába kerülnek. Tehát a szűrő nem tesz különbséget a jogellenes és a káros tartalom között. További eltérés a szűrők működése és a CIPA elvárásai között, hogy a CIPA csak a képek hozzáférhetetlenné tételét követeli meg, a szoftver azonban képeket csak emberi munka révén tud felvenni a listára, mert képfelismerő program egyelőre nincs⁵. Ennek hiányában a kép-formátumban megjelenő feliratok sem akadnak fenn a rostán, mert ezeket a számítógép képnek értelmezi, márpedig a tetszetősnek szánt weboldalak gyakran alkalmaznak ilyet. Ezzel szemben a szoftver kiszűr számtalan olyan *szöveges* anyagot, melyek, bár nem jogellenesek, gyermekek számára alkalmatlannak minősülnek, illetve – tévesen – olyanokat is, amelyek gyermekek számára sem lennének alkalmatlanok. A feketelistára vett internetcím ellenére is hozzáférhető bármely weboldal ún. lyuk-oldalakon keresztül (loophole): keresőprogram által tárolt verzió útján, archívumból, fordítószolgáltatást nyújtó oldalon keresztül, vagy az anonimizáló szolgáltatást nyújtó oldalról kiindulva. Ezért a kereskedelmi filterek ezeket az oldalakat is blokkolják, ezzel hozzáférhetetlenné téve e szolgáltatásokat.

A fekete listát a cégek üzleti titokként őrzik, amelyet a szellemi tulajdon joga is védelemben részesít, és a vásárló az adásvételi szerződésben is kötelezettséget vállal arra, hogy nem kísérel meg hozzáférni a lista tartalmához.

Benjamin Edelman internetkutató, aki a kerületi bíróság előtt szakértőként megjelent, készített egy statisztikai becslést a feleslegesen blokkolt oldalak arányáról. 500000 internetcímet gyűjtött össze találmásra, melyeket négy cég szűrőjével tesztelt. 6777 oldalt legalább az egyik szűrő blokkolt. Ezekből 699 véletlenszerűen kiválasztott oldalt teszteltettek könyvtárszakos hallgatókkal abból a szempontból, hogy hasznos lehet-e az oldal tartalma egy könyvtár számára. Az eredmény: a minta 67,8 %-a hibásan volt blokkolva.

A Free Expression Policy Project által 2001-ben a kereskedelmi forgalomban kapható filterekről készített jelentés felsorol számos olyan oldalt, melyeket a szoftverek hibásan blokkoltak. Ezek között olyan irodalmi alkotások is találhatóak, melyekről nem is feltételeznénk, hogy a gyermekek számára károsak lehetnek: Jack Londontól A vadon szava, Shakespeare tragédiái, Sir Arthur Conan Doyle-tól Sherlock Holmes kalandjai, Defoe: Moll

⁴ Felnőttek számára hétköznapi témákról szóló, szexuális tanácsadó rovat.

⁵ Az emberi munka pedig sosem elegendő a szűrni kívánt oldalak összegyűjtéséhez és folyamatos frissítéséhez, részben a foglalkoztatott alkalmazottak alacsony száma, részben az emberi tévedhetőség, végül pedig az internet folyamatosan megújuló természete miatt.

Flanders, Voltaire: Candide, és számos Mark Twain mű. Szexuális felvilágosító oldalak, mint például a „Hogyan használjunk óvszert”, információ az AIDS-ről, és családtervezésről szintén áldozatul estek. De a legérdekesebb, hogy számos politikai tartalmú oldalt is kiszűrtek ezek a szülőknek szánt szoftverek: Amnesty International, Human Rights Watch, a Legfelsőbb Bíróság által megsemmisített Online Gyermekvédelmi törvényről (COPA) és az Amerikai Szabadságjogi Társaságról (ACLU) szóló oldalak, az Electronic Frontier Foundation (EFF), az Index to Censorship, az Internet Privacy Coalition, az MIT League for Programming Freedom, a Privacy International nevű, és egyéb internetes szabadságjogokért tevékenykedő szervezetek weboldalai. Ez azt sugallja, hogy a túlblokkolás nem is feltétlenül véletlen: de az sem zárható ki, hogy a „felnőtt” témák tárgyalása okozza a blokkolásukat.

Mind a túlblokkolás, mind az alulblokkolás tehát a filter lényegi sajátossága, melyről nem remélhető, hogy a technika fejlődésével megoldódik. Ahogy a bíróság megállapította: könnyű olyan filtert kifejleszteni, mely egyáltalán nem blokkol többet a kellenél: például amely csak egyetlenegy pornóoldalt blokkol. Ugyanilyen könnyű olyant, mely csak egyet enged át: például a „Szezám utca”⁶ weboldalát. Azonban olyant, amely se nem túl sokat, se nem túl keveset blokkol, gyakorlatilag lehetetlen.

Mint azt Seth Finkelstein internetszakértő a másodfokú bíróság számára írt szakértői - *amicus curiae* - levelében kifejti, a gyártók abban érdekeltek, hogy túlbiztosítsák szoftverüket. Mivel ezeket szülők alkalmazzák gyermekekkel szemben, ha feleslegesen blokkol egy oldalt, az általában ki sem derül, mivel a felhasználó sosem tudja meg, hogy milyen információhoz nem juthatott hozzá. Viszont ha mégis átcsúszik olyan tartalom, melyet a szülő alkalmatlannak ítél, akkor panasszal fordulhat a gyártó ellen, esetleg kártérítést is követelhet.

Az alkotmányossági vizsgálatban a felperesek többek között azt is felhozzák, hogy a szűrőket gyártó cégek, lévén magánvállalkozások, nem kötelesek az alkotmányos jogokra tekintettel lenni, és termékük bírói felülvizsgálat tárgya sem lehet.

Az ügy alapjául szolgáló probléma, hogy egyes felnőttek pornóoldalakat is nézegetnek a könyvtári számítógépeken, ezzel pedig zavarják a jelenlévő többi látogatót. Előfordult, hogy a látogató távozása után egy képet hagyott a képernyőn kicsinyítve, amelyet a következő látogató talált meg, valamint hogy kinyomtatott pornóképet a közösen használt nyomtatóban hagytak. A könyvtárak ez ellen könyvtári rendtartással, privát és süllyesztett képernyőkkel⁷, illetve néhány esetben szűrőkkel védekeznek. Egyes könyvtárak önként blokkolnak egyéb olyan oldalakat is, amelyeket nem kívánnak szolgáltatni, például randivonalat, internetes játékokat, valamint email-t és chat-et. Megállapították, hogy több probléma adódik a városi könyvtárakban, mint a kisebb településeken.

A két ítélet egymás tükrében

Az ügy kapcsán felmerült egyes jogi kérdéseket az első és a második ítélet általi tárgyalásuk összehasonlítása révén fogom bemutatni.

Az egyik bizonytalanság, mely az ügyet jogi megítélését belengi, hogy a könyvtárlátogatók, vagy a könyvtár alkotmányos jogának sérelméről van-e szó? A könyvtárszövetség, számos könyvtár, és civil szervezetek mellett könyvtárlátogatók, sőt weboldal szolgáltatók is

⁶ Kifejezetten gyerekeknek szóló oldal.

⁷ A privát képernyőt csak közvetlenül szemből lehet látni. A hátránya azonban, hogy igen megnehezíti azt, hogy több személy dolgozzon egy gépnél, vagy hogy a könyvtáros hatékonyan segédkezzen a kezdő látogatónak. A süllyesztett képernyő az asztal szintje alatt helyezkedik el, ezzel ugyanezt a hatást éri el – annak előnyeivel és hátrányaival együtt.

csatlakoztak a felperesi oldalhoz. A kérelemben mindkét szempontot megjelölik: kéri a bíróságot, hogy állapítsa meg a könyvtárhasználók jogának sérülését, amiért alkotmányosan védett információhoz nem juthatnak hozzá, másrészt pedig a könyvtár jogának sérelmét, amiért saját, alkotmányos szólásszabadságát korlátozni kénytelen a szövetségi támogatás fejében. A védett jogi tárgy mindkét esetben a szólásszabadság első alkotmánykiegészítéssel garantált joga, azonban a sérelmet szenvedett fél különböző.

A kerületi bíróság deklarálja, hogy nem a sérelmet szenvedett személye a döntő, hanem a jogi tárgy, hiszen az első alkotmánykiegészítés absztrakt megfogalmazása nem nevesíti a jogosultat (a Kongresszus ne alkosson olyan törvényt...), mégis, a kérdés tisztázatlansága különös logikai következetlenségbe torkollik. Lényeges különbség van ugyanis aközött, hogy elismerik-e a könyvtár szólásszabadsághoz való alkotmányos jogát, vagy sem. Az elsőfokú bíróság ítéletét arra alapozta, hogy a könyvtárlátogató alkotmányos joga sérül, amennyiben számára kötelező a filterhasználat a könyvtári számítógépeken, attól függetlenül, hogy azt a kormány rendelte el, vagy a könyvtár, önállóan. Mivel az alkotmányellenességet ennek alapján – az alábbiakban ismertetett módon – megállapította, azt, hogy a támogatásért ilyen feltételt támasztani alkotmányellenes-e, valamint az előzetes cenzúra kérdését nem vizsgálta tovább. A felhasználó jogát védő döntését arra alapozta, hogy a könyvtár hagyományos közösségi térnek tekintendő, és ezért a szóláskorlátozás szigorú vizsgálat tárgya lehet, amelyet ez a jogszabály nem áll ki. Véleményem szerint e döntésével mintegy megágyazott a Legfelsőbb Bíróság érvelésének, melynek csupán cáfolnia kellett, hogy a könyvtár hagyományos közösségi tér, és hogy ne lenne joga válogatni a hozzáférhető tartalmak között.

A Legfelsőbb Bíróság a lehető legkedvezőtlenebb módon párosította a két értelmezést: elismerte a könyvtár jogát a látogatók szólásszabadságának korlátozására, viszont nem ismerte el a kormánnyal szembeni szólásszabadságának érvényesítésére. Pontosabban, mivel a könyvtár szóláskorlátozását alkotmányosnak ismerte el, nem tekintette ezt a korlátozást alkotmányellenesnek akkor sem, ha nem a könyvtár autonómiájából fakad (ami pedig az előbbi megállapítás indoka volt), hanem jogszabályi rendelkezésből. A továbbiakban ehhez a következtetéshez vezető utat fogom ismertetni.

Összefoglalóan, a kerületi bíróság érvelésével azt kívánja alátámasztani, hogy a felnőtt könyvtárlátogatók internethozzáféréseinek kötelező szűrése alkotmányellenes. Holott a könyvtárak és a könyvtárszövetség mint felperesek, véleményem szerint nem azt kívánták elérni, hogy a bíróság megvonja ezt a jogot attól a könyvtártól, mely azt szükségesnek és indokoltnak tartja – a könyvtárak 7 %-a tesz így. A felperesek főképpen azt kifogásolták a jogszabályban, hogy a szűrést központilag rendelik el, és a könyvtárak számára létfontosságú támogatást a kormány e feltétel teljesítésétől teszi függővé.

Azzal, hogy nem a könyvtárak autonómiájára, hanem a látogató alkotmányos jogára helyezte a hangsúlyt, tulajdonképpen nem mondott ellent a kormány érvelésének, amely szerint a könyvtár, mint központi költségvetésből létesített szerv, nem hivatkozhat alkotmányos szólásszabadságára, mert számos bírósági döntés kimondja, hogy a kormány és alárendelt szervei ezzel nem érvelhetnek. Az alkotmány ezt magánszemélyek és azok szervezetei számára biztosítja a kormánnyal és képviselőivel szemben.

Közösségi tér-e az internet?

A kerületi bíróság a közösségi tér elvéből kiindulva kezdte elemezni a szólásszabadság korlátozásának lehetséges fokozatait. Közösségi fórum (public forum) esetében különös óvatosság várható el a szólás korlátozása terén. A közösségi fórumok körében megkülönböztetett hagyományosan közösségi fórumot (traditional public forum) és kijelölt,

vagy korlátozott közösségi fórumot (designated/limited public forum). A hagyományos közösségi tér, mint az utcák, vagy parkok esetében minden szóláskorlátozás a legszigorúbb vizsgálat alá esik (strict scrutiny). Ehhez azt kell bizonyítani, hogy az állami érdek, amelynek elérése a korlátozás célja, valóban szükséges, és hogy a korlátozás a cél eléréséhez képest a lehető legszűkebb körben csitítja el a beszédet. Kijelölt vagy korlátozott közösségi fórumnak az számít, melyet az állam nyitott meg e célra, például egy egyetem találkozó központja. Ez esetben a szigorú vizsgálatnál enyhébb feltételeknek is elegendő megfelelnie a kormányzati korlátozásnak: általában a kormány meghatározhatja, hogy milyen csoportok számára vagy milyen témák számára teszi hozzáférhetővé a fórumot.⁸ Az összes többi, közösségi fórumnak nem minősülő közterületen az állami korlátozás megengedhető, feltéve ha ésszerű, és nem nézőpont alapján tesz különbséget.⁹

A bíróság onnan, hogy a könyvtár egy kijelölt közösségi tér, eljut odáig, hogy hagyományos közösségi tér. A kormány arra hivatkozik, hogy a könyvtárnak joga van ugyanúgy válogatni az internetoldalak között, ahogy a nyomtatott kollekcióját összeállíthatja, ám miközben kijelölt közösségi térnek titulálja, az ésszerűség mércéjét kívánja alkalmazni – amelyet csak a nem-közösségi terekre alkalmaznak -, ugyanakkor arra is hivatkozik, hogy a kormánynak joga van bizonyos témákra vagy szereplőkre korlátozni a kijelölt közösségi tér célját. A felperesek szerint viszont a kormánynak ez a joga nem korlátlan.

Mivel a kijelölt közösségi fórum esetén a kormánynak joga van leszűkíteni a szereplők és a témák körét, ez a modell tulajdonképpen a jogszabály alkotmányosságát eredményezné. Sajnos ez az érvelés gyenge pontja, mert ettől kezdve a bíróságnak fából kell vaskarikát alakítania ahhoz, hogy bebizonyítsa, hogy a) a kijelölt közösségi tereken is a szigorú vizsgálat elvét kell alkalmazni, b) hogy az internet nem „kijelölt”, hanem „hagyományos közösségi tér”, tehát ezért kell a szigorú vizsgálat elvét alkalmazni. A kerületi bíróság mindkét verziót megkísérli bizonyítani, de mint látni fogjuk, a Legfelsőbb Bíróság könnyedén elveti ezeket.

Az a) verzió mellett érvelve a bíróság kimondja, hogy ha a kormány egy speciális témára szakosodott közösségi teret hoz létre, és megnyitja ezt a nagy nyilvánosság számára azzal a céllal, hogy a témát vitathassák, de eközben bizonyos szereplőket tartalom alapján kizár, akkor ez már szigorú vizsgálatot igényel. Ebből következően, különösen szigorú vizsgálatot igényel az, ha a kormány egy kijelölt közösségi teret megnyit a nagy nyilvánosság számára, hogy gyakorlatilag bármely téma megvitatására, korlátok nélkül használják, azután egyes szereplőket tartalom alapján kizár. Tehát minél szélesebb közönség számára nyit a kormány egy közösségi teret, hogy a témák változatos sorát megvitassák, annál szigorúbb vizsgálat alá kell esnie, ha valakit nemkívánatos tartalom miatt kíván ebből kizárni¹⁰. Márpedig az internet a lehető legszélesebb nyilvánosság számára megnyitott közösségi tér, tehát a legszigorúbb vizsgálatnak is kell következnie.

A bíróság nem választja külön a könyvtár, illetve a könyvtárlátogatók alkotmányos jogának vizsgálatát. Mindazonáltal úgy tűnik, hogy a közösségi térről való elmélkedésnek az első felében inkább az előbbiről, második felében pedig inkább az utóbbiról van szó. A kormány azzal érvel, hogy ahogy a könyvtárnak joga van nyomtatott kollekcióját megválogatni, úgy joga van az internetet is szűrve hozzáférhetővé tenni. Azonban a bíróság véleménye ezzel ellentétes: mivel az internet a lehető legszélesebb nyilvánosság, egy „hatalmas demokratikus fórum”, ahogy a CDA-döntés során a bíróság kimondta¹¹, ha ebből zár ki valakiket tartalom

⁸ Hivatkozik: Perry Ed. Assn. v. Perry Local Educators' Assn, 460 U. S. 37, 45 (1983)

⁹ Hivatkozik: International Soc. for Krishna Consciousness, Inc. v. Lee, 505 U. S. 672, 679 (1992)

¹⁰ Hivatkozta: Legal Services Corporation v. Velazquez, 531 U. S. 543 (2001)

¹¹ Hivatkozta: Reno v. American Civil Liberties Union, 521 U.S. at 868 (1997).

alapján, akkor azáltal a gondolatok így létrejött piacát torzítja, ezért a korlátozást nyilvánvalóan a szigorú vizsgálat tesztjének kell alávetni.

Számos esetet hoztak fel mind amellet, mind az ellen, hogy korlátozható-e egy kijelölt közösségi fórum, mint például egy színház tevékenysége csak bizonyos csoportokra. Megteheti-e egy színház, hogy egy évadon át Shakespeare-t játszik, vagy köteles másnak is lehetőséget adni? Ugyanakkor nyilvánvalóan nem teheti meg egy iskola, hogy a kollektív szerződéssel kapcsolatos vita során a szakszervezet képviselőin kívül mást nem enged hozzászólni.¹² Azonban véleményem szerint a bíróság itt figyelmen kívül hagyta azt a faktort, hogy mást jelent a tartalom-alapú korlátozás, és mást a nézőpont-alapú korlátozás. Az előbbi esetben bizonyos témák vannak száműzve, míg a második esetben bizonyos témákból is csak egyes álláspontok – míg ugyanabból a témából más álláspontok engedélyezettek. Ez fordul elő a sűrűn hivatkozott *Rust v. Sullivan*¹³ esetben, ahol a kormány azzal a feltétellel nyújtott támogatást családtervező központok számára, hogy nem nyújtanak abortusztanácsadást. Ezt a bíróság alkotmányosnak találta azzal az indokolással, hogy a kormánynak jogában áll eldönteni, hogy milyen programokat támogat. Ugyanakkor a *Velazquez*-ben nem találtatott alkotmányosnak, hogy a szegények ügyvédje álláspontjára a kormány a támogatásért cserébe befolyást gyakoroljon, mert ez „eltorzította” volna az ügy természetét.

Miután a bíróság leszögezi, hogy minél nagyobb nyilvánosság számára áll nyitva a kijelölt közösségi tér, annál szigorúbban kell vizsgálni, ha valakit abból kizárnak, és különösen így van ez az internet esetében, mely egy hatalmas demokratikus fórum, mely tulajdonképpen korlátlan, folytatja az érvelést a nálam fentebb b)-vel jelölt verzió bizonyításával: hogy az internet „hagyományos közösségi tér”, és már csak ezért is a szigorú vizsgálat alkalmazandó.

Elismeri, hogy az internet nélkülözi a történelmileg hagyományos terek (utcák, parkok) gyökereit, azonban olyan sok közös vonást mutat ezekkel, hogy funkciója azonosnak tekinthető. Hiszen az utcák és parkok sem elsősorban a történelmi hűség kedvéért részesülnek megkülönböztetett védelemben, hanem azért, mert lehetővé teszik a megnyilvánulást bárki számára, anélkül hogy az különösebb szervezést vagy anyagi javakat kívánna. A közkönyvtárban elérhető internet szintén hordozza ezeket a tulajdonságokat: bárki számára rendelkezésre áll, mivel közpénzből támogatják, nem kell érte külön fizetni, ezért az alacsony jövedelműek internethozzáféréseben, és ezáltal művelődési, és közéleti részvételi lehetőségeik tágításában kritikus szerepet játszik. Nem csak a hallgatók, hanem a szólni kívánók számára is szinte korlátlan lehetőséget nyújt, ráadásul potenciálisan sokkal nagyobb közösség érhető el általa, mint az utcai megszólalással. A közösségi terek elve azokat a tereket részesíti különös védelemben, amelyek a kommunikációban létfontosságú szerepet töltenek be, mint a hagyományosan a szólásszabadság jogának gyakorlásával azonosított utcák, terek. Különösen azok számára fontosak ezek a fórumok, akiknek nincs lehetőségük kifinomultabb, ám költségesebb eszközökhöz folyamodni.

Miután ezek alapján a szigorú vizsgálat tesztjét alkalmazhatóvá nyilvánítja, az alkalmazás során megállapítja, hogy igaz ugyan, hogy a kiskorúak védelme jogos cél, azonban a korlátozás e cél elérése érdekében nem elég szűkre szabott, mert nem sikerült bizonyítani, hogy nincs ennél kevésbé korlátozó, legalább ugyanilyen hatékony módszer. A lehetséges alternatív módszerek, melyek a bíróság előtt szóba kerültek, a következők: a könyvtár helyezze a felnőttek képernyőit a könyvtáros alkalmazottak látóterébe, hogy figyelmeztethessék a látogatókat, ha a könyvtári házirend szerint nemkívánatos anyagokat nézegetnek. Ez a módszer legalább egy könyvtárban nem vált be, mert az alkalmazottak

¹² Hivatkozva: *City of Madison Joint School District No. 8 v. Wisconsin Employment Relations Commission*, 429 U.S. 167 (1976),

¹³ *Rust v. Sullivan*, 500 U.S. 173, 194 (1991); *Velazquez*, 531 U.S. at 541

rosszabbul bírták, mint a látogatók.¹⁴ A másik alternatíva, hogy éppen ellenkezőleg, használjanak privát képernyőt, melyet csak pontosan szemből lehet látni, vagy süllyesztett képernyőt, mely az asztal szintje alatt helyezkedik el, ezért csak az látja, aki ott ül, illetve helyezték el oly módon a gépeket, hogy más ne lásson rájuk. A kiskorúak védelme érdekében állítsák be a filtereket csak a kiskorúak gépein, és csak a szülő kérésére kapcsolják ki számukra, illetve ha szülő kíséretében jönnek. A bíróság szerint, bár ezek a technikák nem tökéletesek, a kormány nem volt képes bizonyítani, hogy tökéletlenebbek lennének, mint a szűrőszoftverek, melyek maguk is számos esetben átengednek nemkívánatos tartalmat. Paradox módon a Legfelsőbb Bíróság bírójá, Breyer bíró szinte ugyanezt mondta: nem sikerült bizonyítani, hogy lenne olyan technika, mely alkalmasabb mint a szűrő. A nézeteltérés a félig tele-félig üres pohár dilemmájához hasonlítható, hiszen e megoldások egyaránt tökéletlenek.¹⁵ A szigorú vizsgálat tesztjében azonban nem azt kell bizonyítani, hogy van jobb megoldás, hanem hogy létezik olyan, kevésbé korlátozó megoldás, mely legalább olyan hatékony, tehát két tökéletlen megoldás közül azt kell alkalmazni, amely kevésbé korlátozó. Ugyanakkor a „legalább annyira hatékony” sem nyújt eligazítást, hiszen mérce hiányában a kért módszerek hatékonysága gyakorlatilag összehasonlíthatatlan: csak annyi biztos, hogy egyik sem tökéletes.

A Legfelsőbb Bíróság viszont nagyon egyszerűen elveti a közösségi fórum elvet: hogyan is lehetne hagyományos közösségi térnek tekinteni az internetet, amikor csak néhány éve létezik? „Elutasítottuk azt a nézetet, hogy a hagyományos nyilvános fórum kategóriája elválasztható a történelmi korlátoktól” – idézi a Forbes esetet.¹⁶ Ugyanakkor kijelölt közösségi tér sem lehet, mert ahhoz aktív kormányzati aktus szükséges, ami itt nem történt. A kerületi bíróságnak a hagyományos közösségi terekkel vont – véleményem szerint igen találó - párhuzamára úgy reagál, hogy a könyvtárban kínált internethozzáférésnek nem az a szerepe, hogy elősegítse a megszólalást, hanem a könyvtár hagyományos szerepével azonos: a művelődés, információszerzés, kikapcsolódás a célja.¹⁷

A jogszabály érvényben tartását azonban mégsem erre alapozzák: ahhoz képest, hogy az elsőfokú eljárás több mint 100 oldalban tárgyalta az ügyet, és a hosszas ténymegállapításoktól eltekintve az uralkodó jogi kérdés a közösségi tér kérdése volt, ennek a Legfelsőbb Bíróság csak néhány sort szentel, a többségen kívüli bírák pedig Breyeren kívül meg sem említik. Breyer bíró különvéleményében utal arra, hogy egyetért a többségi véleménnyel abban, hogy az internet nem hagyományos közösségi tér, és legfeljebb fokozott, de nem szigorú vizsgálattal élne.

A bíróság a közösségi térként betöltött szerep helyett a könyvtár hagyományos szerepére helyezi a hangsúlyt, melynek révén az mindig is megválogatta, hogy milyen anyagoknak ad otthont, és a pornográfia mindig is száműzött volt. Véleményük szerint felesleges különbséget tenni az internetes és a nyomtatott tartalom között e tekintetben. A kerületi bíróság ezzel szemben megállapította, hogy a legtöbb közkönyvtár gyűjteményében megtalálható „A szex öröme” és „A meleg szex öröme” című művek, míg a szűrő minden hasonló jellegű tartalmat blokkolna. A kerületi bíróság továbbá úgy találta, hogy az a tény, hogy az internetes oldalakat nem lehet egyenként átnézni, ugyancsak azt támasztja alá, hogy a korlátozás nem jogos, szerkesztői korlátozás, hanem tartalom-alapú és diszkriminatív. A Legfelsőbb Bíróság ezzel szemben abból indul ki, hogy ha a könyvtárnak az összes oldalt végig kéne néznie ahhoz,

¹⁴ A Greenville County Library-ben <http://www.paed.uscourts.gov/documents/opinions/02D0415P.HTM>

¹⁵ U.S. et al. v. ALA et al. 539 U. S. 5. (2003) Breyer párhuzamos véleménye

¹⁶ Arkansas Ed. Television Comm’ n v. Forbes, 523 U. S. 666, 672–674

¹⁷ U.S. et al. v. ALA et al. 539 U. S. 5 (2003) Rehnquist többségi vélemény

hogy alkalmas-e könyvtári használatra, akkor nagyon kevés weboldal kerülhetne fel a számítógépre!

A paradoxon, hogy a törvény hibája éppen az, hogy megfosztja a könyvtárat az értékítélet lehetőségétől, és egy olyan szoftver használatára kötelezi, melyet kisgyermekek szüleinek terveztek megnyugtatóként. A válogatást egy nyereség-orientált cég végzi, és a válogatásnak semmi köze nincs a művek minőségéhez, vagy olyan szempontokhoz, melyek egy könyvtárnak általában szempontjai lehetnek, ahogyan Edelman testje is mutatta, melyet a kerületi bíróság előtt prezentált. A szelekciót a pénz és a hely szűkös forrásai is indokolják: ez az internet esetében nincs jelen – ahogy az ellenvéleményt adó Souter és Ginsburg is vélik. Bár az internethozzáférés is lehet szűkös, például ha több látogatónak van rá igénye, mint ahány géppel ezt biztosítani próbálják, de az ilyen esetben bevezetett korlátozás tartalomtól független. Az interneten lévő információt a könyvtárnak nem kell kiválogatni: az már eleve rendelkezésre áll, és abból szándékosan hozzáférhetlenné tenni értékes oldalakat egy könyvtár számára megengedhetetlen. Az ellenzéki bírák szerint olyan, mintha vennének egy enciklopédiát, és a lapjait kitépkednék, vagy a már megvásárolt könyvet csak úgy adnák oda, ha az olvasó jogos okot prezentál. Az is nyilvánvaló, - idézik - hogy az internetes szelekció nem vált a könyvtári ars poetica részévé, hiszen a könyvtáraknak csak 7 %-a élt vele. Stevens bíró ellenvéleményében úgy találja, hogy bár – ellentétben a kerületi bíróság álláspontjával - nem jogellenes, ha a könyvtár szűrni kíván, az egészen más kérdés, hogy a kormány kötelezheti-e a többi 93%-ot, hogy ezt tegye. Elítéli az elnagyolt nemzeti szabályozást, helyette helyi szinten kellene a helyi problémákra választ találni, hiszen nem is ugyanolyan problémákkal néz szembe az összes könyvtár. Stevens szerint a szelekció valóban a könyvtár területe, egy olyan terület, amelyre éppen ezért az állam eddig nem lépett be. Az obszcenitás, melynek blokkolását a törvény előírja, ugyancsak helyi viszonyok szerint definiálható, ezért sem helyes az össznemzeti korlátozás.

A Legfelsőbb Bíróság tehát külön tárgyalja azt a kérdést, hogy a könyvtárnak joga van-e szűrni, attól, hogy a kormánynak joga van-e szűrést elrendelni. Az utóbbit annak fényében vizsgálja, hogy joga van-e a kormánynak a szűrést a könyvtár számára feltételül szabni a támogatásért cserébe. Számos esetet megvizsgál analógiákat keresve arra, hogy meddig terjed a kormány joga egy támogatás odaítélése esetében. A szabály azonban eredetileg nem az, hogy a kormány nem korlátozhatja a támogatott jogait, hanem hogy nem várhat el tőle olyan magatartást, mellyel a támogatott alkotmányt sértene. A bíróság ezt a kérdést, amelyre tulajdonképpen a döntését alapítja, azzal a huszárvágással intézi el, hogy amennyiben a könyvtár nem sért alkotmányos jogot azzal, hogy szűri a látogatók internethasználatát, akkor az államnak ezirányú elvárása sem lehet alkotmányellenes. A bíróság éppen jelen döntésében mondta ki, hogy a könyvtárnak joga van az internethasználatot szűrni, éppen úgy, mintha könyveket válogatna – ha ez a tevékenység nem alkotmányellenes, miért is válna azzá, ha a kormány követeli tőle ugyanezt? A paradoxon az érvelésben mindössze annyi, mintha az állam törvényben akarná szabályozni, hogy a könyvtárak mely könyveket kötelesek megvásárolni; mondván, hogy ha a könyvtárnak joga van válogatni, akkor miért lenne baj, ha ezt állami recept alapján kell tennie?

A kormány az vallja, hogy a könyvtárnak nincs alkotmányos joga a szólásszabadsághoz, mert a kormányzatot képviseli, és a kormánynak, valamint szerveinek számos bírósági döntés alapján nincs ilyen joga.¹⁸ A Legfelsőbb Bíróság azonban ezt a kérdést nem kívánja tárgyalni,

¹⁸ Hivatkozott esetek: Columbia Broadcasting System, Inc. v. Democratic National Committee, 412 U. S. 94, 139 (1973), Warner Cable Communications, Inc., v. Niceville, 911 F. 2d 634, 638 (CA11 1990); Student Govt. Assn. v. Board of Trustees of the Univ. of Mass., 868 F. 2d 473, 481 (CA1 1989); Estiverne v. Louisiana

mert, mint mondja, az alkotmányellenesség a dolog érdemi vizsgálatában amúgy sem állna meg.

A Rust alapján, melyben a kormány megtagadta a támogatást azoktól a családtervező központoktól, melyek abortusztanácsadást is nyújtottak, a kormánynak joga volt megválasztani, hogy milyen beszédet támogat. Stevens szerint a Rust azért nem jó példa, mert ott a kormány egy konkrét üzenetet kívánt közvetíteni, míg a CIPA-nál nem ez a helyzet. Még ha akarna is a kormány olyan üzenetet közvetíteni, hogy az obszcenitás és a gyermekpornográfia helytelen dolgok, a szűrő használata alkalmatlan ennek az üzenetnek a közvetítésére. Stevens szerint a Velazquez ügy alapján kijelenthető, hogy a kormány beavatkozása eltorzítja a médium természetes működését.

A szintén hivatkozott *Finley v. NEA* ügyben támogatást nem kapott művészek kifogásolták, hogy a támogatást szétesztő testület számára a kormány előírja a döntés alapjául szolgáló szempontokat. A bíróság akkor elfogadhatónak tartotta a tartalom alapú megkülönböztetést, hiszen egy mű értékét kellett megbecsülni. Stevens bíró ellenvéleményében kifejti, hogy tévesen értelmezik a *Finley* ügyet, mert ott nem a NEA perelte a kormányt: az csak akkor szolgálhatna analógiául, ha a könyvtárlátogatók perelnék a könyvtárat, amiért alkotmányos jogukat korlátozta.¹⁹

A többségi döntés tehát leszögezi, hogy a kormánynak joga van megválasztani, hogy milyen magánbeszédet támogat. Tiltakozik Stevens bíró véleménye ellen, aki büntetésnek nevezte a támogatás megvonását: a bíróság szerint a könyvtárnak joga van az alkotmányos szólásszabadsághoz, legfeljebb nem kap érte kormányzati támogatást. Nem büntetés, ha a kormányzat nem kíván támogatni bizonyos beszédet. Stevens bíró felteszi a kérdést, hogy eszerint minden ami átjön a szűrőn, az kormányzati támogatást élvez: tehát azok a káros, vagy illegális oldalak is, amelyek a szűrő tökéletlensége miatt csúsznak át? További kellemetlenség, hogy a jogszabály szerint a támogatásért cserébe az *összes* számítógépre be kell állítani a filtert, nem csak azokra, melyeknek megvásárlását, vagy az internethozzáférést a kormány támogatta. Még a könyvtárosok számítógépe sem kivétel ez alól.

A szűrő feloldásának lehetőségei

A törvény leggyengébb pontja a feloldási klauzula: a jogszabály lehetővé teszi a könyvtárak számára, hogy jóhiszemű kutatás céljából, vagy más jogos okból a könyvtárlátogató kérésére hozzáférhetővé tegyenek bizonyos oldalakat. A Legfelsőbb Bíróság előtt az ügyész módosított a törvény értelmezésén. Az új értelmezés szerint felnőtt látogató kérésére az egész szűrőprogramot ki lehet kapcsolni, és nem szükséges a jogos okot, vagy a jóhiszemű kutatás tényét valószínűsíteni.

A filter által blokkolt oldalakat jogi szempontból három csoportba sorolhatnánk: illegális, amelyhez sem felnőttek, sem gyermekek nem férhetnek hozzá, gyermekek számára káros, melyhez felnőttek hozzáférhetnének, de gyermekek számára korlátozható, és sem illegális, se nem káros, például mint Mark Twain művei, vagy az ACLU weboldala. A CIPA felnőttek számára az obszcén és pedofil, gyermekek számára pedig a káros tartalmat rendeli büntetni.

Már a kerületi bíróság sem tudta értelmezni a CIPA fent idézett feloldó rendelkezését: a három csoport közül melyiket lehet hozzáférhetővé tenni? Vajon az alkotmányos tartalomra vonatkozik, vagy a másik kettőre? „Nem világos, hogy vajon a CIPA kivételt tevő intézkedései megengedik a könyvtárnak, hogy minden alkalommal, amikor a látogató hozzá akar férni egy alkotmányosan védett tartalomhoz, tehát ami sem obszcenitás, sem

State Bar Assn., 863 F. 2d 371, 379 (CA5 1989).

¹⁹ U.S. et al. v. ALA et al. 539 U.S. 11, Stevens különvéleménye

gyerekpornó, és gyerekek esetében pedig nem káros - lehetővé tegyék a hozzáférést. Hiszen minden egyes alkotmányosan védett tartalomhoz való hozzáférés jogszerű célt jelent. Ebben az esetben, viszont nem világos, hogy mit akar a jogalkotó a „jóhiszemű kutatás” rendelkezéssel.” A bíróságnak két lehetséges értelmezés közül azt kell választani, amely kisebb sérelemmel jár az alkotmányos jogokra. Ugyanakkor viszont, ha a jogos okot úgy értelmezik, mint ami az alkotmányos tartalomhoz való hozzáférést jelenti, akkor a „jóhiszemű kutatás” kifejezés feleslegessé válik. Viszont a bíróságnak lehetőleg kerülni kell azt a jogértelmezést, amely szavakat feleslegessé tesz, és a kör bezárult.

Véleményem szerint a CIPA feloldó rendelkezése a jogellenes, illetve káros anyagokhoz történő, kivételes hozzáférésre utal. Hiszen a jogszabálynak nem célja az alkotmányos tartalmat blokkolni: ez csak azért történik így, mert a szűrő hibás – a törvény csupán az obszéción és pedofil, illetve a gyermekek részére káros anyagot rendel blokkolni. A szűrőnek e hibás működése nem jogszerű, hiszen az alkotmányos tartalom hozzáférhető kell, hogy maradjon, ezért a hozzáférést – a törvénnyel összhangban – külön rendelkezés nélkül is lehetővé kell tenni. Ezen kívül - és erről szól a feloldó rendelkezés -, az obszéción, illetve pedofil anyagokat kutatás céljából, vagy más jogos okból szintén elérhetővé kell tenni. A bíróság szerint, ha a kongresszus célja az lett volna, hogy a tiltott kategóriákba nem tartozó tartalmat tegyék kérésre hozzáférhetővé, akkor precízebben is fogalmazhatott volna, néven nevezve a gyereket: kérésre hozzáférhetővé kell tenni azt az anyagot, amely nem gyermekpornográfia, nem obszcenitás, és nem káros gyermekek részére. Véleményem szerint azért nem várható el a jogalkotótól, hogy ezt külön kimondja, mert ezeket a tartalmakat a törvény nem is tiltja! Ilyen értelmezéssel értelmet nyer az is, hogy a látogatónak valószínűsítene kell szándékának motivációját.

Ezt a kérdést végül sajnos a Legfelsőbb Bíróság sem tisztázta. Azáltal, hogy az ügyész kimondta: nem szükséges indokolni a kérést, és felnőttek számára az egész filter kikapcsolható, a kérdést nem tárgyalták tovább. Kennedy bíró kijelentette, hogy az ügy súlytalaná vált, és a többségi döntés is azzal hárít el minden elmélkedést a túlblokkolás alkotmányellenességéről, hogy mivel a szűrő kikapcsolható, ez a probléma elveszítette a jelentőségét. Attól eltekintve, hogy e szerint a logika szerint az egész jogszabály elveszítette a jelentőségét, akárcsak Kennedy bíró vélte, a látogatók szempontjából a dolog korántsem vált súlytalaná. A jogszabály ugyanis nem kötelezi, csak engedélyezi a könyvtárak számára, hogy kikapcsolják a szűrőt. Véleményem szerint Kennedy bíró téved, amikor azt állítja, hogy ha a könyvtár mégsem teszi ezt meg, vagy további feltételeket támaszt, mint az indokolás, vagy hosszú határidő, akkor alkotmányossági panasszal lehet majd élni a könyvtár eljárása ellen. Ugyanis éppen jelen döntés mondja ki, hogy a könyvtárnak joga van szelektálni az anyagok között. Ennek fényében természetesen értelmet nyer az is, hogy a kerületi bíróság miért kívánta kimondani azt, hogy a könyvtár sem korlátozhatja a látogató szólásszabadsághoz való jogát. A könyvtárak számára az sem lett volna a legideálisabb, ha megtiltják számukra a szűrést, ahogy az elsőfokú ítélet tette. Csakhogy a másodfokú döntés annyival hozza rosszabb helyzetbe mind a könyvtárakat, mind a látogatókat, hogy kötelezővé teszi a szűrő szoftverek *beszerezését*. Ha már a könyvtárakra bízta a szelekció jogát, akkor a szelekció módját is rájuk bízhatta volna: hadd döntsék el, hogy házirenddel, szóbeli figyelmeztetéssel, külön gyerek-internetszobával, vagy privát képernyőkkel érik el a kívánt eredményt. A CIPA eredménye, hogy a szűrőket meg kell vásárolni, és minden számítógépen be kell állítani. Kérésre a könyvtáros kikapcsolhatja a szűrő egészét felnőtt részére, és egyes oldalakat gyermek részére. Azonban, ha mégsem kapcsolja ki, kétlem, hogy perelni lehetne azok után, hogy a bírósági döntés kimondja, a könyvtárnak diszkrecionális joga arról dönteni, hogy milyen tartalmakat enged hozzáférni a vendégeinek.

Az elsőfokú bíróság előtt folyó eljárásban bizonyítást nyert, hogy a weboldalak feloldásának kérése kellemetlen helyzetbe hozhatja a felhasználót. Hiába alkotmányos a hererákról vagy a homoszexuálisok társadalmi helyzetéről szóló oldal, ha a látogató számára kínos névvel, esetleg indokolással kérni az ilyen oldal feloldását. Mark Brown a bíróság előtt úgy tanúskodott, hogy ha kellett volna, nem lett volna bátorsága kérni az édesanyja mellrákjával, és azt követő plasztikai műtétjével kapcsolatban szükséges információhoz való hozzáférést, melyhez valójában minden hasznos információt megtalált az interneten, melyhez csak a közkönyvtárban férhetett hozzá. Az egyik felperes, melynek elnöke háziorvos és egyetemi professzor, egy egészségügyi tájékoztató, részben szexuálisan felvilágosító tartalmú oldal szolgáltatója, melynek a neve: „félszmegkérdezni” (www.AfraidtoAsk.com). Látogatóik fele 24 év alatti, egynegyede 18 év alatti. Célkitűzésük, hogy vidéki környezetben tabunak számító egészségügyi témákról nyújtsanak felvilágosítást, oldalukat a szűrők zöme blokkolja.

A bíróság úgy találta, hogy az a tény, hogy statisztikailag országszerte rendkívül kevés feloldó kérelem érkezik a könyvtárakba, tekintettel a tévesen blokkolt oldalak rendkívül magas arányára, nem jelentheti az igény hiányát, hanem csakis a vonakodást attól, hogy feltárják a keresett tartalom természetét. Erre a problémára a Legfelsőbb Bíróság azt válaszolja, hogy az alkotmány nem garantálja azt a jogot, hogy „zavarba jövés nélkül” lehessen közkönyvtárban információt szerezni. Ez a kissé cinikus megjegyzés véleményem szerint megkérdőjelezhető, hiszen minden olyan korlátozás, amely az információhoz való hozzájutás alkotmányos jogának gyakorlásában hátráltat, alkotmányos jogot korlátoz. Ha valakinek kormányzati szervhez kell kéréssel folyamodnia egy olyan alkotmányos jog gyakorlása érdekében, amely neki jár, azt nevezhetjük korlátozásnak (burden), függetlenül attól, hogy milyen emocionális hatást vált ki.

A kérés teljesítése egy naptól egy hétig tarthat.²⁰ A kerületi bíróság szerint az internet természete sem segíti elő, hogy a kérésre történő feloldás használható alternatíva legyen, hisz lehet, hogy a felhasználó csak egy fél percet töltött volna az oldal megtekintésével. Ha a szűrő megakasztja a weboldalak közötti linkeléssel történő közlekedést, az is éppen eléggé korlátozó hatású, függetlenül attól, hogy mennyit tartózkodott volna a látogató az oldalon. A feloldás határidejéről pedig sem a bírósági döntés, sem a feloldó klauzula nem ejt szót – miért is tenné, hiszen a feloldás nem kötelező, hanem a könyvtár belátásra van bízva.

Talán bízhatunk ebben a belátásban, és abban, hogy ha már a könyvtárak kezdeményezték az alkotmányossági eljárást, akkor a szólásszabadság érvényesítése érdekében teszik le a voksot, élve azzal, hogy a Legfelsőbb Bíróság – a kerületivel ellentétben – szabad kezet adott nekik. Souter és Ginsburg ellenvéleményükben adnak egy listát a könyvtárak ars poeticáját jelentő állásfoglalásokból, mely 1926-tól kezdve napjainkig mintegy fél tucat dokumentumot jelent, amelyekben a Könyvtárszövetség a szólásszabadság mellett foglalt állást.²¹ Például 1957-ben úgy döntöttek, hogy társadalmi nyomás ellenére sem címkézik a kommunista műveket, 1967-ben, hogy nem korlátozzák a kiskorúak könyvtárhasználatát, mert csak a szülő tilthat meg ilyesmit, és csakis saját gyermekének, 1973-ban elítélte a zárt polcok létét, mert az is a cenzúra közvetett formája, és így tovább. De ami a legfontosabb ebben a felsorolásban, hogy felnöttek hozzáféréseinek korlátozásáról szó sem esik benne.

2003. július 22.

²⁰ A kerületi bíróság előtti eljárásban nyert bizonyítást.

²¹ Bizonyításuk célja, hogy a szűrést a könyvtár történelmi, szelekciós feladatával sem lehet indokolni.